

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Tertia. De Divisionibus Qualitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

fic etiam in materialibus, quia quantitas imitatur substantiam, in ratione substandi & per modum receptivi, ac potentialis est imperfectior qualitate, quæ imitatur substantiam, in quantum est principium agendi, & sic in hac ratione qualitas est ipsi immediatior.

Instatur. Hoc solummodo probat, aliquam determinatam & particularem quantitatem esse perfectiorem quantitate, non verò quamlibet qualitatem: probatur, quia illud est simpliciter imperfectius, quod ab alio dependet, & alterum non sic e contra ab illo, sed qualitates materiales dependet à quantitate & ipsa non sic à qualitatibus, ergo est perfectior. R. negando assumptum; Quia quandocumq; genus ut sic, est perfectius genere ut sic, omnes species & individua generis perfectioris sunt, etiam perfectiora speciebus & individuis generis imperfectioris: verbi gratiâ; quia animal est perfectius in se, quàm planta, idè omnes species & individua animalis sunt perfectiora, quàm species & individua plantæ: ad probationem, nego ma. loquendo secundum omnem considerationem, quamvis vera sit, secundum considerationem dependentiæ, nam forma substantialis materialis dependet à materia, & visio vel intellectio à calore, quæ tamen secundum entitates suas sunt nobiliores & perfectiores illis à quibus sic dependet.

QUÆSTIO III.

De Divisionibus Qualitatis.

Aristoteles hic cap. 8. divisit quali-

I.
Circum divisionem qualitatis duplex est difficultas.

tatem: primò, in habitum & dispositionem: secundò, in potentiam & impotentiam: tertio, in passionem & passibilem qualitatem: quartò, in figuram & formam, de quibus duæ occurrunt difficultates: prima est in explicatione singulorum, circa quod maxima est Authorum & sententiarum diversitas; secunda est, an data divisio in illas quatuor species sit adæquata & an sit totius generis in species? utrumq; breviter expediam in hac quæstione. Itaq; quantum ad Primam speciem, quæ est habitus & dispositio

II.
Habitus multipliciter accipitur.

Notandum. Habitum multipliciter accipi posse, ut ipse Doctor advertit: Nam primò accipitur pro habitu, qui significat possessionem, seu vis ad rem, & in hac acceptione spectat ad post prædicamenta, in quibus explicatur multiplex modus habendi, inter quos etiam est habere pecuniam, mulierem: & secundò modo accipitur pro respectu inter rem habentem habitum & ipsum habitum, seu vestiti ad vestitum; Tertio modò accipitur pro eo, quod opponitur privationi, & sic quælibet forma habitus appellari potest, verumtamen in his acceptionibus de habitu hic non agitur, sed prout est aliqua species qualitatis prædicamentalis, quam Authores diversimodè explicant, nam Aversa dicit: Quod sit qualitas data subiecto ad operandum operatione propriè dictâ; Verumtamen insufficientè, quia etiam potentia naturalis est qualitas data ad operandum operatione propriè dictâ; & Complutenfès verò asserunt, quod sit qualitas per se primò ordinata ad bene vel malè esse naturæ, vel subiecti secundum se aut secundum

operationem, sed hæc explicatio planè tolerari non potest, quia est quodam modo generica, nulla enim est qualitas, quæ non bene vel malè afficeret subiectum in ordine ad se, vel ad operationem, ut supra dixi, imò in sententiâ Thomistarum hæc explicatio competit intellectui & voluntati, quia tam intellectus & voluntas sunt distinctæ potentie ab animâ & ordinatæ ad bene efficiendum subiectum, tam in ordine ad se, quàm in ordine ad operationes. Quare melius puto explicari habitum dicendo: Esse qualitatem non innatam subiecto, sed ab extrinseco provenientem, difficulter mobilem, elevantem, vel facilitantem ad agendum, vel patiendum; Quæ descriptio explicatur hoc modo, per id, quod dicitur esse qualitatem, convenit cum aliis qualitatibus, per particulam non innatam, &c. excludit qualitates secundæ divisionis, unde quæ ad hanc speciem, vel quasi speciem spectant, sunt qualitates adventitiæ, & ab extrinseco subiecto advenientes, prout ipse exemplificat Aristoteles, quia ad hanc speciem collocat scientiam, virtutem, caliditatem, frigiditatem in homine, sanitatem & ægriitudinem; per particulam elevantem intelliguntur habitus supernaturalitèr infusi, qui simpliciter sunt necessarii ad operandum, & si essent aliquæ qualitates naturales, quæ ab extrinseco subiecto tribuunt posse operari, cum tamen antea talem potentiam non haberet, ut est calor in aquâ, qui facit quòd aqua possit calefacere, cum tamen antea non posset. Dicitur, vel facilitantem, quia habitus naturales ordinati sunt ad adjuvandam potentiam, ut magis expedite & facilius operetur; dixi etiam vel ad patiendum, propter Aristotelem, qui inter habitus recenset ægriitudinem, cum tamen hæc non facilius ad agendum, sed potius ad patiendum. Additum fuit etiam difficulter mobilem, per quod habitus differt à dispositione, quæ etiam est qualitas, non innata subiecto, sed ab extrinseco adveniens, inclinans ad agendum, vel patiendum, facilius tamen mobilis, undecumq; ista facilis mobilitas proveniat seu ex non frequentatione actuum, seu ex ratione ipsiusmet qualitatis, sive ex ratione subiecti, quod non est capax forte substantiare diu tales qualitates, hinc habitus & dispositio non sunt species essentialitèr diversæ, sed tantum accidentalitèr differunt, scilicet penes facile & difficile moveri à subiecto; sicut nullus dicit, calorem intensum esse distinctæ speciei à calore remisso, in sententiâ, nam Scotistarum omnes gradus intensiōis sunt homogenei. Nec refert, quòd habitus infusi videantur citò mobiles à subiecto nempè per unicum actum contrarium, quia non moventur citò Physicè, sed tantum moralitèr & demeritoriè, quando autem in descriptione ponitur facilius, vel difficulter mobilis intelligitur mobilitas naturalis.

Secunda Species Est Potentia naturalis & impotentia naturalis. Per potentiam hic non intelligitur alicujus rei principium ad agendum, ut est intellectus & voluntas, nec pro eâ facilitate, quam aliquis acquirit per multos actus & frequentia exercitia, sicut histrio habet potentiam ad saltandum, ludendum, quia tales potentie spectant ad primam speciem, quia non sunt innatæ agendi, sed ab extrinseco prove-

III.
Explicatur quod mobile gatur per potentiam impotentem

proveniunt, sed intelligitur hic per potentiam habitus innata subjecto eique non identificata inclinans multum, vel etiam necessariò requisita ad agendum. Per impotentiam verò non intelligitur negatio, vel privatio potentiae, quia sic non esset qualitas, sed intelligitur habitus innata subjecto & non extrinseco præveniens non identificata eidem impediens & retardans ad agendum. Dicitur habitus, seu qualitas, innata subjecto: Per quam particulam distinguitur secunda species à firmà, quia illa non innascitur subjecto, sed ab extrinseco advenit: dicitur non identificata per quod excluduntur potentiae identificatae, quales sunt passiones, aptitudinales, respectus, & quaecumq; principia ad agendum necessariò requisita, si sunt identificata; dicitur inclinans multum, propter illas potentias quae non sunt necessariò requisitae ad simpliciter agendum, verbi gratia facilitas ex naturà ad currendum, ad videndum perspicacitas, ad intelligendum velocitas, ad retinendum & discurrendum subtilitas, &c. dicitur etiam vel necessariò requisita ad agendum, ut est calor in igne, frigus in aqua, gravitas in gravi, levitas in levi, quae omnia necessariò sunt requisita ad agendum, & non tantum ad faciliter agendum, ut ita universaliter dicatur potentia naturalis, quae subjecto non est identificata, & est tamen innata ad expedire vel necessariò agendum requisita, & e contra impotentia omnis ea qualitas quae subjectum positivè impedit ad velociter agendum, vel etiam retardet planè, ut est impotentia quae aliquis minus subtiliter discit, minus velociter currit, vel etiam positivè retardatur, ut sunt dispositiones naturales in nonnullorum oculis ratione quarum minus perspicaciter videre possunt.

tum quia dicit: quòd alteratio secundum subjectum spectet ad primam speciem, ergò benè distinguitur passio per respectum sensibilitatis ad potentiam; tum deniq; si actus appetitus, intellectus & voluntatis secundum se spectentur, adveniunt difficultè & faciliter mobiles sunt, ergò secundum se ad primam speciem, in quantum verò per opera externa produnt, ad hanc speciem spectant. Idem est autem patibilis qualitas, quod passio, excepto hoc quòd patibilis qualitas fit diu permanens, passio verò citò transiens, hinc color continuo rubicundus in facie, perpetuus pallor in vultu dicuntur patibiles qualitates; rubedo autem ex verecundià, pallor ex metu & timore passio appellantur, ex eo, quia cessante motu verecundiæ & timore desinunt & citò remouentur, ad passionem reducentur colores, odores, saporum florum, herbarum, &c. quia omnes natae sunt potentiam alterare cum veloci mobilitate, & sic quae patet, quòd passio & patibilis qualitas inter se non distinguantur nisi secundum magis minus.

Explicatio
probabilis
qualitatis.

Quarta deniq; Species Est forma

& figura; Per formam autem non intelligitur aliqua forma substantialis, nec alia formae accidentales, sed ea solum quae convertitur cum figura; cum accidentali tamen differentià, quia forma dispositionem dicit aliquam specialem quam habent partes secundum colores & quantitatem, simul debite proportionatam à qua res denominantur pulchrae & gratiosae. Figura verò dicit solam debitam dispositionem secundum quantitatem linealiter & superficialiter & sic spectat ad dispositionem situs; prout verò dicit ipsam superficiem & linearum terminationem spectat ad hoc praedicamentum, primo modo accipiendo, forma pertinet ad res animatas, posteriori verò ad res inanimatas, nam ab ista linearum terminatione praecise res dicitur recta, curva, quadrata, rotunda. Ex quo patet, quòd merè accidentaliter differant, haecq; sunt dicta ad sufficientiam, pro primà difficultate posteriorem resoluo etiam &

V.
Explicatio
formae &
figure.

IV.
videtur

Tertia Species Est passio & patibilis

qualitas. Per passionem non intelligo hic proprietatem alicujus rei, quia haec cum sit identificata subjecto cuius dicitur proprietates non potest habere rationem qualitatis. Passio ergò, prout huc spectat, est qualitas per se, sensibilis sensu externo alterans subjectum in ordine ad potentiam, quae potest illam percipere; dicitur: sensibilis sensu externo, per quod distinguitur à prioribus duabus speciebus, quae non sunt sensu perceptibiles, ut patet de eisdem; dicitur: alterans subjectum, in quo convenit cum aliis qualitatibus, quae etiam subjectum alterare natae sunt, & distinguitur per hoc, quòd illam alterationem faciat, ut per potentiam intentionaliter percipiantur; unde dicitur passio, non quòd subjecto inferat passionem, sed quòd sensui, qui semper patitur, dum aliquid percipit. Et licet Aristoteles enumeret inter passiones spectantes ad hanc speciem motus voluntatis & appetitus, non loquitur tamen de iis, nisi in quantum per signa externa manifestantur, quare Mastrius gratis arguit Pontium, quasi non benè hanc distingisset speciem per hoc, quòd haec sit sensu perceptibilis, non verò priores, tum quia ipse Mastrius alia in distinctionem expresse non adfert, nam dicere: quòd haec alteret tantum potentiam perceptivam, falsum est, quia, etiam secundum ipsum, appetitus & voluntatis motus non alterant potentiam ad sui perceptionem;

F. Amandi Hermann Logica.

DICO I. Divisio qualitatis in praedicta

membra ab Aristotele facta adaequata est ita ut nulla detur qualitas, quae sub illis non continetur. Haec est satis communis: & Probatur cum Pontio: Quia nulla datur qualitas nisi sensibilis, vel insensibilis per aliquem sensum externum, si est sensibilis & hoc vel per se, & directe & spectat ad tertiam speciem qualitatis; si verò per accidens & spectat ad quartam speciem & hoc indirectè, & secundum unam rationem, directe & secundum alteram rationem ad praedicamentum ad aliquid: Si est qualitas nullo sensu externo perceptibilis & est realis, aut est innata, & sic spectat ad secundam speciem, aut non est innata, & sic spectat ad primam speciem, sed nulla alia est assignabilis qualitas, quae realis esset, ergò adaequatè dividitur in praedicta membra; Unde si quis vellet eas singulatim ad suas classes redigere & collocare, sub habitu reponebat omnes habitus potentialium, sive ii naturales sint, sive non, quia omnes sunt difficultè mobiles, sive sint intensi item characteres sacramentales si teneatur, ut probabile ju-

VI.
Divisio illa
bona est &
adaequata.

G g dicit

dicat Scotus, quod sit qualitas absoluta, item omnes species intelligibiles & sensibiles firmiter impressæ, quales maximè sunt phantastica: Sub dispositione verò collocari possunt inprimis omnes actus potentiarum species remissa & faciliter mobiles, sive internæ sint, sive externæ, item frigiditas, caliditas, sanitas, ægritudo & his similia, ut ipse insinuat Aristoteles, et si sunt veræ aliquæ qualitates, quod non essent sanitas & ægritudo qualitates, sed potius aggregatio ex debitâ & indebitâ membrorum proportionem, tunc non esset dicendum: ens spectare ad hanc speciem directè, sed vel ad nullam, vel indirectè ad quartam. Sub naturali potentiâ & inpotentiâ omnes facultates sequentes connaturalitèr potentias activas, dummodò non sint identificatæ, sive postea intensæ sint, sive remissæ. In tertiâ specie sub passione omnis qualitas sensibilis sensu externo, ut citò transiens, ut rubedo ex verecundiâ, pallor ex timore; sub patibili verò qualitates eadem diu durantes. Sub quartâ deniq; specie quomodocunq; seu directè, seu indirectè ponuntur omnes formæ & figuræ. Sed

VII. **Opponitur** *Authoritas Aristotelis 7.*

Phys. cap. 2. *rarum & densum, asperum & lene* spectare ad tertiam speciem qualitatis, juxta doctrinam à se traditam lib. 2. de gratioso c. 2. ubi ait: hæc sentire sensu tactûs, sed asperum & lene &c. non continentur in præallegatis membris; ergò non est adæquata divisio omnes qualitatum species complectens. R. ipsum Philosophum mentem suam explicare hic de qualit. t. 40. his verbis: Rarum autem & densum asperum & lene, quæ quidem significare videntur, à qualitatis tamen divisione remota esse, videntur enim potius partium positionem significare: ubi clarè innuit, illa nomina non significare aliquam formam de prædicamento qualitatis distinctam ab ipsis rebus, quæ sunt raræ densæ, sed solum certum situm partium de prædicamento sitûs, ita scilicet, quod rarum dicat partes corporis, cum quâdam distantia densum cum intimâ præsentia; item asperum dicat scabritiam, seu quandam inæqualitatem in situ, ita quod aliquæ partes magis proemineant aliis, lene verò e contra. Unde

VIII. **Dico 2.** *Prædicta divisio non est generis in species propriè dictas.* Hæc est Doctoris 4. d. 6. q. 10. n. 14. & q. 36. ubi dicit sic: Potest dici quod Aristoteles non assignat species qualitatis &c. Item est ipsemet Aristotelis, nam postquam prædictas species enumerasset, inquit: Et fortasse quidam alii apparent qualitatis modi, sed qui maximè dicuntur sunt hi: ubi notantèr dicit: quod enumeratæ species sint tantum qualitatis modi, non verò quod sint aliquæ species propriè dictæ. Plures species non subalternæ prædicari non possunt de se invicem,

nec res unius speciei potest esse alterius speciei, sed præallegata membra possunt de se invicem prædicari, & res unius speciei potest esse etiam alterius speciei; ergò divisio in illa membra non est divisio generis in species propriè dictas. Probat minor, quia calor in quantum est in igne, est naturalis potentia, in aquâ pertinet ad primam speciem, & in quantum immutat tactum, pertinet ad tertiam; ergò una eademque qualitas potest esse in diversis speciebus. Unde secundum meum videri Qualitas, prout est supremum genus primâ sui divisione dividi posse in naturalem & supernaturalem; naturalis in materialem & spiritualementem; materialis in simplicem & mixtam; mixta in vitalem & non vitalem; vitalis in habitus & actus; non vitalis in sensibilem & non sensibilem & hæc in sua inferiora & qualibet species divisiva in propria membra, consule arborem positam post prædicamentum substantiæ.

Quæres, quæ nam sint proprietates Qualitatis? R. Tres esse: Prima est, quam assignat Philosophus, habere contrarium; Quæ sic intelligenda est, quod habeat formam positivam, absolutam, sibi oppositam, talitèr ut altera aliam mutò expellat, ab eodem subjecto inhesionis; addidi notantèr absolutam, quia aliàs unum ubi, est contrarium alteri ubi, dixi à subjecto inhesionis propter formas substantiales, quæ se quidem expellunt ab eodem subjecto, cum quo faciunt unum per se, ratione incapacitatis subjecti, ita quod non possint duæ esse connaturalitèr simul, illud subjectum tamen informationis non inhesionis. Nihilominus ista proprietas non est ita universalis, ut omnino omnibus conveniret, quia lumen non habet hoc modo contrarium, nec species sensibiles & intelligibiles, nec qualitates supernaturales. Secunda est suscipere magis & minus, seu posse intendi & remitti; Attamen licet hæc vocetur communiter proprietas, non videtur tamen omnibus competere, quia unus actus intellectus non videtur suscipere posse intensionem, nec characterem, nec etiam soli, quia una actio videtur posse esse intensior & remissior alterâ, imò ipse Aristoteles asserit: non videri competere omni & soli. Tertia est, quod secundum qualitates res dicantur sibi similes & dissimiles, quod intelligendum est de similitudine propriè dictâ, quia generalitèr loquendo res omnes habentes inter se convenientiam, vel inconvenientiam, in quocunq; genere illam habeant, possunt dici similes, vel dissimiles, quomodò verò aliqua sint sibi similia, vel dissimilia, sciri non potest, nisi prius sciatur, quid sit formalis ratio similitudinis; nec sciri potest, ista iterum nisi sciatur, quid sit relatio? & ut hæc sciatur sit.